

Op weg naar Rome

Toen Alexander de Grote, nog geen 33 jaar oud, in 323 v.C. plots overleed, viel zijn wereldrijk uiteen. Egypte kwam aan de Macedonisch-Griekse veldheer Ptolemaeus, die in 305 v.C. de koningstitel aannam. Het vergriekste Egypte vertoonde, dank zij zijn aardrijkskundige geslotenheid en de beheerste wijsheid van zijn traditie, een veel rustiger ontwikkeling dan gelijk welke andere hellenistische staat. Er heerste in Egypte een geestesgesteldheid, dit vruchten moest afwerpen, zowel op politiek als op cultureel gebied. Alexandrië werd inderdaad het middelpunt van de Griekse kunst, literatuur en wetenschap. Hierin speelde Ptolemaeus I een zeer belangrijke rol. Hij stichtte onder meer het Museion van Alexandrië als verzamelplaats van de gehele klassieke literatuur. In het grote gebouw konden geleerden op staatskosten studeren en lesgeven. Zij beschikten over twee bibliotheken, waarvan het aantal boekrollen op een half miljoen wordt geschat! Toen Ptolemaeus in 283 v.C. stierf in de leeftijd van 85 jaar, was Egypte een welvarend land. Zijn eerste twee opvolgers slaagden erin de welstand en de rijkdom nog op te voeren, maar te beginnen met Ptolemaeus IV ging het rijk achteruit ten gevolge van de zwakheid van de vorsten, de verderfelijke invloed van de koninginnen en de opkomende macht van de Romeinen. Toen Ptolemaeus XIII in 51 v.C. overleed, stortte het rijk in elkaar. Hij liet zijn troon na aan zijn beide kinderen, Cleopatra VII en Ptolemaeus XIV. Deze laatste verdreef zijn zuster, maar Julius Caesar dwong hem haar in ere te herstellen en toen Ptolemaeus in de Alexandrijnse oorlog viel, gaf Caesar

haar de jongere Ptolemaeus XV tot echtgenoot! Toen Caesar in 44 v.C. werd vermoord, ruimde zij haar man uit de weg en beklom zelf de troon, amper 17 jaar oud! Cleopatra is ongetwijfeld de beroemdste vrouw uit de wereldgeschiedenis geworden. Men heeft haar vaak in ongunstige kleuren afgeschilderd, maar zij was buitengewoon intelligent en kende het politieke spel tot in de kleinste details. Zij heeft weliswaar haar uitzonderlijke schoonheid gebruikt om de hoogste top van de macht te bereiken en derhalve schoof zij alle gewetensbezwaren opzij. Het heet, dat Caesar haar hartstochtelijk liefhad. Toen hij haar voor het eerst te Alexandrië ontmoette, zette hij alles op het spel om haar gunst te verwerven. Hij slaagde erin haar mee naar Rome te leiden, waar zij zich echter niet thuis voelde, gewend als ze was aan de weelde en de verfijnde Egyptische cultuur. Daarom gelooft menig geschiedschrijver, dat Cleopatra Caesar ertoe heeft willen overhalen Alexandrië de hoofdstad van

De munten zijn van boven naar onder: Cleopatra, Caesar, Antonius en Octavianus. Hierboven zie je een muurschildering die Cleopatra voorstelt na de geboorte van Caesarion. Het bas-reliëf rechts geeft een Romeins oorlogsschip weer, zoals die in de slag bij Actium in 31 v.C. werden gebruikt.

beschilderd omhulsel van mummie van Fajoen

het gedroomde wereldrijk te maken. Hebben vooraanstaande Romeinen dit plan onderschept en zich vernederd gevoeld Rome als hoofdstad te zullen verliezen? Heeft deze gedachte onder meer ook geleid tot de aanslag op Caesars leven? Na Caesars dood ging voor Cleopatra de strijd om de macht in elk geval onverminderd voort. Toen de moordenaars van Caesar in de slag bij Philippi de nederlaag leden tegen het driemanschap Antonius, Octavianus en Lepidus, speelde Cleopatra het grote spel: om haar macht te behouden, moest zij de gunst van Antonius winnen. Zij voer hem in 41 v.C. aan boord van een Egyptisch pronkgalei tegemoet. Op dat oosterse vaartuig met purperen zeilen en glinsterend van goud leek Cleopatra een godin uit de Griekse mythologie: Antonius liet zich door deze Afrodite bekoren... Hij bleef van 41 tot 31 v.C. in Alexandrië. In het spoor van Caesar overwoog hij deze stad tot een centrum van overheersing te maken. Zijn krijgsmakker Octavianus was het hiermee niet eens: een conflict leek onvermijdelijk en Antonius delfde in de slag bij Actium het onderspit. Dit bete-

De regering van de Ptolemaeën bracht voor de Egyptenaren een periode van rust en welvaart. Omstreeks 50 v.C. stortte het rijk evenwel in elkaar en drong Cleopatra, die de gunst van Julius Caesar had gewonnen, op het voorplan. Amper 17 jaar oud heerste zij over Egypte; zij wist na Caesars dood Antonius voor zich te winnen, die echter tegen Octavianus het onderspit moest delven. Dit betekende tevens het einde van deze beroemde vrouw.

tra. Men vertelt, dat een jong Romeins officier, die op haar verliefd was, haar zou hebben ingelicht over een plan haar naar Rome over te brengen, waar zij door de Via Triumphalis zou worden gesleept. Dergelijke smadelijke dood wou zij niet ondergaan. Zij nam een bad en liet een feestmaal inrichten. Een landsman bracht haar een mand vijgen. Hierin bevond zich een giftslang. Zij kon de Romeinse wacht even wegzenden; toen deze weerkeerde, lag Cleopatra in groot ornaat vergiftigd op haar pronkbed. Zij was nauwelijks 36 jaar oud.

kende voor Cleopatra eveneens de nederlaag. Antonius pleegde zelfmoord, toen hij het valse bericht ontving, dat Cleopatra overleden was. Zij vluchtte naar Alexandrië en opnieuw moest zij een vijand tot vriend maken: zij wou met Octavianus onderhandelen, maar faalde voor het eerst in haar leven. Octavianus bleek een te nuchter politicus voor de geslepen Cleopa-

Egypte werd nu praktisch een domein van de Romeinse keizer en bij uitstek het korenland voor Rome. Alle pogingen om de Romeinse macht af te schudden, werden in de kiem gesmoord. Uit de Romeinse periode tussen de 1e eeuw vóór en de 4e eeuw na Christus, stammen geschilderde mummieportretten, nabij Fajoom gevonden.